D·N
30/12 1951

Kritiker av samregering

Statssekreteraren och doktorn i statskunskap Ragnar Edenman har i Tiden publicerat en artikel till försvar för den traditionella parlamentarismen. Den kritik av tanken på en permanent samlingsregering, en samregering, som här framlägges är klarlikt och väl motbeklandé. Svagheten, den avgörande svagheten, i framställningen ligger därí att författaren alltför mycket arbetar med föreställningar om en idealisk parlamentarism — i stället för att betrakta den parlamentarism som verkligen existerar — och att han förbiser att samregeringen kommer att medföra en förändring i vårt politiska klimat, inte bara en teknisk omläggning.

Demokratin förutsätter strider, men strider av måttlig skärpa; därför kan det ibland sägas att demokratin förutsätter gemenskap. Vår nuvarande parlamentarism premierar striden. Det gäller för partierna att finna blottor och fel, att framhäva skiljelinjer, att stimulera och utnyttja missnöjet, att till varje pris hitta särmeningar. I en rad länder, och inte minst hos oss, har enellertid de mera principiella, folkopinionen genomskärande motsättningarna begränsats till ett minimum. Vi är enigа om statsskicket, om försvaret, om socialpolitiken. Frågorna i förgrunden är alldeles övervägande specialproblem, mera lämpade för expertbehandling än för folklig agitation. Partierna söker inte realisera program, tvärtom jagar de efter konkreta ståndpunkter i aktuella ämnen. Våra partiledare är inte bärare av skilda samhällsperspektiv; i viss mån är de befullmäktigade ombud för vissa socialgrupper utan bestämda mandat för handlandet; framför allt är de oroliga skickare efter varandras svagheter och efter sakligt acceptabla och taktiskt användbara åsikter för egenbilicket. Detta är på visst sätt i sin ordning, ett bevis på att vår demokrati hunnit längre i utjämning och stabilitet. Men parlamentarismen i dess gamla form medför att konflikter aldrig alls eller förstoras, att en stor del av väljarna och folkrepresentanterna berövas inflytande på regeringsarbetet — den centrala politiska verksamheten — att debatten koncentreras kring specialiteter och inte kring de stora, allmänna och för alla tillgängliga frågor som ligger utanför partiernas maktkamp. Här ligger det centrala motivet för samregeringens som institution.

Men, skriver hr Edenman, hur skall det gå utan en opposition i riksdagen? Det blir ingen ordentlig debatt, ingen möjlighet att ändra förslagen, ingen utsikt att störta regeringen; om mot förmodan en regering bleve störtad genom riksdagsbeslut, skulle blott en ämbetsmannaregering vara att tillgripa. De sistnämnda erinringarna behöver sannerligen inte oroa oss. Tror någon att en vanlig majoritetsregering kan störtas av riksdagen; ned, naturligtvis inte, och på den punkten medför alltså inte en samregering någon ändring i situationen. Vad debatt och ändringsförslag beträffar — kan det antas att den enskilde riksdagsmannen får större frihet under en samregering än nu. Partilingorna, både i parlament och press, blir mindre väsentliga; man kan kritisera och ändra just därför att problemet om regeringsinnehavet inte längre tystar den självständiga reflexionen. För riksdagsmannen likaväl som för publicisten blir inte det centrala att anslagits eller försvara ett parti, utan att framföra synpunkter i sak.

Hur skall då en samregering arbeta? Blir det inte ständiga reservationer, en stigning av misstroende och inbördes bevakning, konflikter inom regeringen som måste framföras i riksdagen? Jo, säkert kommer sådana olägenheter och svårigheter att uppstå. Men då de tillmäts stor betydelse förbiser man att själva samarbetet, det som en principiö uppfattade samarbetet, kommer att medföra en ändrad attityd hos de personer det gäller. I dessa dagar vill hr Erlander och Hedlund komma överens, medan de förut sökte strid; låt hr Hjalmarson och Ohlin utöka kretsen, och samförståndsvilljan vinner ytterligare terräng. Det är givet att resultatet ofta måste bli kompromisser, inte en självfallen enighet. Men det är just kompromissen som är demokratins arbetsform, som säkrar en viss grad av inflytande för alla. Och då återtalet av de fråsom en principiellt färgade, blir dylika kompromisser föga påkostande för partierna.

I Schweiz har samregeringssystemet tillämpats sedan årtiondon, med en framgång som erkänna av alla. Hr Edenmanna försök att komma från detta faktum är inte lyckat. De geografiska och historiska förutsättningarna är andra i Schweiz, säger han. Ja, men på vad sätt skulle skillnaderna vara av betydelse på denna punkt? Hänvisningen till den kantonala självstyrelsen räcker inte; det schweiziska förbundet har så betydande kompetens att en jämförelse med Sverige är helt naturlig. Det folkomröstningsinstitut vilket liksom i Schweiz borde komplettera samregeringens principer förklaras omöjligt i Sverige utan en antydan till saksskal: "den som skriver dessa rader" — säger han är hr Edenmans enkla argumentation — "har under alla förhållanden svårt att tro att vi under överskådlig tid skulle vara sig acceptera eller anse oss mogna för ett folkomröstningsinstitut efter schweizeiskt mönster." Varför skulle vi är 1951 saknа mognhet för en reform som i Schweiz genomförades är 1874? Underligt nog uppges i detta sammanhang att "ett tjugutal omröstningar per år är ingen ovanlighet i Schweiz"; i själva verket har det totala antalet omröstningar i förbundsstaten — och det är om dessa det här är fråga — under tiden 1939—1950 varit 27, och 3 à 4 omröstningar om året är maximum.

Däremot har hr Edenman skickert rätt i att en samregering är svår att genomföra i vårt land. Dess förutsättning är att partierna offrar chanser för tillfället för att på lång sikt skapa en bättre styrelse, att de frivilligt väljer ett samarbete med kompromisser och eftergifter i stället för makten och maktkampen. För det socialdemokratiska partiet, som så länge varit styrande, är offret större än för de andra; att hägern och folkpartiet vill ha samregering behöver inte vara uttryck för annat än önskan att få större inflytande. Ett förgyggande av det stärkta partiets maktställning framstår därför som en förutsättning för denna reform av demokratin.

– Svårt att hitta leverantörer?
– De finns i
HANDELS-KALENDERN
– och den finns i bokhandeln
3.000 sidor 65 kr

Bondeförbundarna har god anledning

att vara generade över det grotesks avtalet om förstakammarmandatet. De måste erkänna att det har avfattats precis som de socialdemokraterna i Vinslöpästår — alltså som om det gällde en handelsvara —, och nu hjälper det inte att blekinGar och skåningar med rörande enighet uppmanar den istadige mandatinnehavaren att avstå från platsen i stället för att "bita" till den blekingska parlitkassan. Att skjuta skulden enbart på det socialdemokratiska är inte. Hans åsiädkning har tydligen från början haft resonans inom partiledningen, och det sorgligt men sant. Varför annars detta kontrakt? Sedan partiledningen så gärna vigert med civilrättsliga verkan. Någon särskild framställning behöver inte längre göras för att begravning skall få ske utan jordfästning i svenska kyrkans ordning. I stället innehåller lagen ett stadgande som har till syfte att skriva för att den svidsnes önskan i frågan om jordfästning blir respekterad.

Enligt en särskild lag erhåller den som icke tillhör svenska kyrkan lindring med 40 procent i skattskyldigheten till kyrkliga ändamål. Andra kommunen få svenska kyrkan är i stor utsträckning fritagna från sådana skattepliktiga.

Förhörsrätt på huvudled

I den nya vägtrafikförordningen har upptagits huvudsakligen sådana bestämmelser som ansetts vara av mindre för allmänheten. Bland viktigare nyheter kan nämnas följande: Ny införsas bestämmelser som gäller för bilar och motorcyklar skall

Fyraåriga Anita fick sitta i kungens knä på glad julfest med långdans och lekar

Fyraåriga Anita fick på lördagseftermiddagen ett minne för livet. Dels var hon tillsammans med alltför andra små kamrater på mellan 4 och 6 år från Stockholms 20 församlingar med på en alldeles extra julfest, dels satt hon tio minuter i sträck — blickstilla, det måste erkännas — i farbror kungens knä. Det var hon som var julvenien, vid ket intygades som svar på flera frågor, och som tillsammans med drottningen höjde på julkalas i Gamla stan — för kungens vidkommande troligtvis 26:e gången i ordningen.

Halv tre började det. Då styrdo tio pojkar och tio flickor, utöljda av mammor och en diakonissa, med hela steg kurs mot Storkyrkoförsamlingens dagliem vid Skomakargatan. Chokladdrickning med vilidiga och fina tårtor expederades snabbt, och när sista pepparkakan en timme senare försvunnit steg kungen och drottningen i sällskap med hovfröken Steuch in i julgransalen och tog alla i hand; det var inte så få, eftersom en hel del Erstasystrar också inbjudits som extra lekhamnare. Det rena och bedagna rått så högtidligt (än så länge) i de nya rödcrutiga klänningarna och grå kostymerna, som var första julklappen från kungaparet. Så föreslog kungen långdans, och det ville ingen vägra. Kungen ledde själv och hade bester primarius Olle Nystedt som pålitligt ankare nämnsna i mitten på ledet som bildade fram och tillbaka genom rummen.

Vi äro musikanter. Och viljen I veta och viljen I förstå? Och så går vi runt kring ett enormt tidigt en middagsgromm. Sedan man nu gjort detta, på förlägenhetens rädda fulla bastu kring stora granen. De flesta tyckte ,därför att det passade utmärkt bra med en liten sedvanstund

framför Betlehemskrubban i salen intill. När juldagsmorgon glimmat fölidens av en julbetraktelsemagg, trevligt berättad av syster Anne-Margret Murray i En gång när Jesus föddes fanns det inga bilar eller bussar, utan människorna måste gå till fots, kan ni tänka er.

Så kom det roligaste, när kungen och drottningen ställde upp sig vid korvvagnen och delade ut julklappar. Kungen log både händerna av lyckan, jämlikade på den blänkande kragen och förrättade upprop som den värsta rektor. Ja-ho, flicker och pojkar, se farbror kungen prexis som farbror Sven. Nu får pojkarna vara artiga och maka åt sig lite, tillade han och läste första namnet: Berit Nilsson.

En liten flicka kilade genast fram och nappade åt sig tången med sidensticke och blunddocka i. Men hon var för kvick i vändningarna — hon fick lämna tillbaka prezenten, den skulle visst till en annan Berit. Men hon kom igen efter en stund, lika glad och pigg och kanske lite knappast tacka, för i andra hand höll hon stora pisen med trukt och pepparkakor. Första man bland pojkarna var Stefan Herou, samtidigt yngst på plan, emde tredrinjen, som liksom de andra karlarna hämtade

K. A. Tunberger, Gösta Julin, Sven Öste och Bengt-Olof Heldt.

DAGENS NYHETER

TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon: 22 40 00
Telegramadress: *Dagenhyter*.
Postgiro 1 1616 (för s: samma) Bankkonto / 1617 (för prenumeration)

Chefredaktör: *Herbert Tingsten* (Träffas säkrast kl. 15.30—16.30)
Politisk huvudredaktör: *Leif Köhlberg*
Redaktionschef och ansvarig utgivare: *Sten Hedman*.

Dagens Nyheters Aktiebolag
Verkst. direktör: *Helge Hedberg*

PRENUMERATIONSPRISER
A-Stockholmsupplagan
och-Stämis övriga tidningsområde landet
Månad ..... kr. 5:75 kr. 5:50
Kvartal ..... „ 16:75 „ 16:—
Halvår ..... „ 33:— „ 31:50
Helår ..... „ 66:— „ 63:—

ANNONSPRISLISTA
daterad 1/7 1951 tillhandahålles på begäran
Dagens Nyheters tryckeri, Sthlm.

NY ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 1952 kan rekvireras från Annonsavdelningen.

en gul lastbil med flak, "Bilexpressen" hette den.

Så dags var det inte särskilt ceremoniellt. Det skramlades, bäddades om och kördes bil. Allt medan drottningen skojade med ungarna och pratade med mammorna. Detsamma gjorde kungen, som än en gång visade sig vara en förnämlig intervjuare. Snart hade lilla Marie-Louises mamma inga hemligheter för majestätet, som uttryckte sin beundran för att hon klarade sig så bra i ensamsjuksenheten för tre personer på Söder. Särskilt som hon kom hem från arbetet först vid sextiden på kvällen och måste stiga upp redan klockan fyra för att hinna till sin städning i Skatteverket. Nej då, svarade hon, det är inte så ortnamt, jag för min del tycker det är riktigt skoit att komma upp så tidigt på morgon.

— Ja, nu ska väl vi dra oss tillbaka och tacka för i dag allesammans, sade kungen och drottningen, som sig riktigt trött och glad ut. Så tog alla åter i hand, alla som hade tid att räcka fram en sedan. Men det gick gresia lika bra när någon parvels vänsterlabb sträcktes upp från golvet, där den högra också bestod.

Bert.

Brittiska trafikoffcieren häktad

På ^begäran av stadsfiskal Dag Hallsön häktades på fördegen den engelske trafikofficeren vid British Overseas Airways som nyligen förevarsa setden det uppdagats att hon förskingrat 16.300 kr. från bolaget. Han gav sig i väg tillsammans med sin fru i sin röda lyxbil och greps slutligen i Torsby.

"Smitа" efter trafikolycka farligt även för fotgängare

Religionsfriheitslagen och den nya vägtrafikförordningen är, hortsett från den stora kommunreformen, några av de viktigaste nyheter på lagstiftningens område som trädet i kraft på nyåret. Särskilt vägtrafikförordningen upptar en rad detaljbestämmelser som både bilisterr och fotgängare helst bör känna till.

Religionsfrihetslagen bygger på den grundsatsen att varje enskild medborgare skall ha frihet att själv bestämma om han vill vara ansluten till ett religiöst samfund eller inte. I enlighet med denna grundsats stadgas att om någon icke längre vill tillhöra svenska kyrkan, så kan han genom en personlig anmälan hos pastorsämbetet utträda ur kyrkan. I konsekvens härmed har också den nuvarande tvångsinstitutionen till mosaisk församling för mosaiska trosbekännare upphävts.

Kloster, som nyskaffades i vårt land i samband med reformationen, får nu åter inrättas, dock endast med regeringens tillstånd. För inträdde i klöster föreskrives en minimiålder av 21 år.

Den, inträder i svenska kyrkan vid födelsen om föräldrarna tillhör kyrkan. Tillhör endast den ene av föräldrarna kyrkan, anses barnet ha inträtt däri vid födelsen om föräldrarna icke inom sex veckor anmäler, att barnet icke skall tillhöra kyrkan. Barn utom äktenskap följer i detta hänseende modern. Anmälan om utträde för barn som fyllt 15 år får göras endast om barnet självt samtycker till det.

Regeringen kan medge religiösa samfund rätt att genom sina präster eller andra ombud förrätta vigsel med civilrättslig verkan. Någon särskild framställning behöver inte längre göras för att begravning skall få ske utan jordfästning i svenska kyrkans ordning. I stället innehåller lagen ett stadgande som har till syfte att skriva för att den avlidnes önskan i frågan om jordfästning blir respekterad.

Enligt en särskild lag erhåller den som icke tillhör svenska kyrkan lindring med 40 procent i skattskyldigheten till kyrkliga ändamål. Andra kommunen få svenska kyrkan är i stor utsträckning fritagna från sådana skattepliktiga.

"Tebiettfyllerist"

Straffbestämmelser för överträdelser av trafikregler av mera allmän natur har samlats i en särskild lag. Bräter vägtrafikant i nådig varaktighet och "är ej oktismbeten ringa", skall han dömas för vårdslöshet i trafik till dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Viser någon grov vårdslöshet vid förande av bil, kan straffet bli straffbarhet i lägst ett år. Lagen stadgar vidare bl. a. bötesstraff för vägtrafikant som, oskäligt vis i vissmilig mån hindrar eller stör trafiken. De särskilda bestämmelserna om rattfylleri har i avvakten på en särskild, snart slutförd utredning lämnats i huvudsak oförändrade. Anmer har dock stadgats även för den som är påverkad av annat berusningsmedel än starka drycker, a. k. tablettsfylleriet.

Straff för "snilning" efter trafikolycka kan drabba icke endast bilförare utan även annan vägtrafikant som med eller utan skuld haft del i uppkomsten av trafikolycka.

En ny skogsförfärgningslag klädger arbetsgivaren att i vissa fall tillhandahålla särskilda rastslugor. Vidare har detaljbestämmelserna rörande bostädernas beskaffenhet något utökats. Anordningar för gemensam matlagning skall finnas i alla bostäder som är avsedda för åtta eller flera arbetstagare.

I 1948 års lag om försäkringsgrelse har vidtagits vissa ändringar. Försäkringsgrenarna skall, med undantag, erhålla representation i försäkringsbolagens styrelser. I likhet med vad som redan gäller inom livförsäkringsrörelsen har för skadeförsäkringens del tillkommit bestämmelser som möjliggör övervakning att premiesättningen är skäligt avvägd med hänsyn främst till den risk som försäkringen är avsedd att täcka.

Ändringar har vidtagits även i 1940 års sjukhuslag. Landstingen och städerna utanför landsting åläggas huvudmannaskapet för vården av de kroniskt sjuka.

För prästerskapet träder ett nytt pastillönereglemente i kraft liksom även nya tjänstepensions- och familjepensionsreglementen. De nya författningarna innebär att prästerna i allt väsentligt inordnas under det statliga löne- och pensionssystemet.

Nyåret innebär topptrafik för SJ

Järnvägen väntar topptrafik under nyårshelgen. De som först jubilegen i landsorten vändas återkomma till Stockholm framför allt på nyårsdagen, då SJ satt in 21 extratåg till Stockholm, 14 söder ifrån och 8 norr ifrån.

Onsdagen den 2 januari blir det också en stor resdag med 19 extratåg till Stockholm, medan man på torsdagen bara har 2.

På nyårsdagen går från Stockholm C. 8 extratåg: 6 söder ut och 2 norr ut, varför Centralen denna dag alltså har inte mindre än 21 extratåg.

Folkskolorna behöver 3.000 nya lärosalar

— Mot fördelarna av en ökad centralisering av folkskolans undervisning i form av bättre skolformer och flera specialsalar och lärare för skolhygienisk och skolkök måste vägas de mindre hyarnas behov av de små kulturhärdar som hygdeskolorna utgör, framhöll ecklesiastikminister Ivar Persson när han på lördagen invigde en skola i Rörum.

Skolan skall öppna möjligheter till såväl teoretisk som mer praktisk utbildning. Men ,ej är rädd att balansen håller på att snedvridas genom att den teoretiska undervisningen lockar till sig alltför många elever.

Folkskolan står i en svår situation på grund av den stora bristen på lärarkrafter, som för hela landet uppgår till 3.000 lärosalar, ade statsrådet. (TT-Simrishamn.)

Sundbybergs stads 25-års jubileum

kommer att högtidlighållas enligt följande program.

NYÅRSAFTON kl. 11

Stadsparken
Tal av drätselkammarens ordförande P. A. Skildin

Kl. 17

Sundbybergs kyrka
1) Musik av Sundbybergs orkesterförening.
2) Prolog, uppläsning av skådespelerskan *Mia-Britt Nilsson.*
3) Tal av stadsfullmäktiges ordförande *Gustaf Malmberg.*
4) Sång av operasångare Bernhard Sönnerstedt.
5) Sång av Sundbybergs kyrkokör.
6) Tal av kyrkoherde Carl E. Rohdin.

Kl. 23

Vattentornet
1) Musik av Kungl. Svea Livgardes musikkår.
2) Sång av Sundbybergs Manskör.
3) Tal av stadsfullmäktiges ordförande *Gustaf Malmberg.*
4) Fyrverkeri.

NYÅRSDAGEN kl. 14

Folkets Hus biografsalong
"En filmrapsodi till 25-årsdagen."

Till samtliga festligheter äger allmänheten tillträde utan avgift.

PRESSGRANNAR

Valkostnaderna är genomgående ormiligt höga, finner Svenska Morgonbladet (fp) av de återgifter som publiceras i utredningen om partiernas finansiering. Frivilliga överenskommelser borde träffas mellan partierna att minska ner utgifterna:

Man finner, att stora inkomster under ett valår för ett parti ingalunda garanterar en frammarsch. Högern redovisar för 1948 högre inkomster än socialdemokraterna, men kunde trots detta samla ett mindre blygsamt antal väljare. Bondeförbundet stärker med de lägsta inkomsterna, som t. o. m. understiger kommunisternas med drygt ett par hundra tusen. Folkpartiets inkomster 1948 var nära 4 milj. och dess utgifter nära 5 milj.; det är det parti, som vänta levde över sina tillgångar. Enskilda som förklaringen ligga i, att det var ett parti på stark frammarsch, och att det var medvetet om, att det hade valvinden för sig.

Även Stockholms-Tidningen (fp) tycker att sammanslagna partiutgifter på 23 milj. vallret 1948 är för mycket:

Man kan ju alltid fråga sig, om resultatet står i rimlig proportion till denna aktningsvärda summa. Kanske en eller annan soffliggare kan väcka,amen vinner man därutöver på olika håll så många nya proselyter? Spörsmålet hör nog till de skadeskapa och fördärvliga, som det är för att samarbete med kompromisser och eftergifter i stället för makten och maktkampen. För det socialdemokratiska partiet, som så länge varit styrande, är offret större än för de andra; att hägern och folkpartiet vill ha samregering behöver inte vara uttryck för annat än önskan att få större inflytande. Ett förgyggande av det stärkta partiets maktställning framstår därför som en förutsättning för denna reform av demokratin.

Prenumerera på DAGENS NYHETER
Sveriges mest lästa dagliga tidning

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.